

N:o 67.

Herr **H. Wijk**, om anslag till fasta årliga understöd åt svenska tonsättare af utmärkt förtjänst.

Med 1907 års riksdagsbeslut att anslå en summa af 30,000 kronor till fasta årliga understöd åt inhemska skönlitterära författare af utmärkt förtjänst har principen om statens skyldighet att understödja det kulturella arbetet väsentligen utvidgats. Med detta beslut har nämligen den åskådningen vunnit officiell häfd, att staten bör understödja ej blott de kulturella institutionerna, utan äfven enskilda individer, hvilkas arbete inom vissa kulturella områden är af framstående betydelse för den andliga odlingen, och hvilka ej utan statens hjälp kunna fullfölja sin verksamhet.

Då denna åskådning först omsattes i praktik, ställdes af helt naturliga skäl våra skönlitterära författare i främsta rummet. Deras betydelse som vår andliga odlings främste målsmän gjorde dem själfskrifna till denna plats.

Vid sidan af våra skalders och prosadiktare finnes det dock en annan grupp af den svenska odlingens målsmän, som ej lika lätt som författarne kunna göra sina anspråk gällande, men som staten dock äger samma skyldighet att understödja, och som i ännu högre grad än författarne äro i behof af detta stöd. Jag syftar på de svenska tonsättarne.

Ingen grupp af konstnärer skördar så liten ekonomisk vinst af sitt arbete som kompositörerna. För sina större verk, som kräft hela deras odelade arbetskraft och arbetstid, finna de i allmänhet ej förläggare, utan måste underkasta sig ekonomisk uppoffring för att få dem tryckta och framförda. Hvarje kompositör, som ej är ekonomiskt oberoende, måste därför offra sina bästa krafter åt ett ofta utslitande och illa aflönadt arbete i en orkester eller som lärare, för att under de sparsamma lediga stunderna ägna hvad han har kvar af krafter och inspiration åt kompo-

nerandet, som borde erhålla hans fulla krafter och odelade tid. Hvad som på detta sätt går förloradt af svensk tonkonst kan lätt tänkas. Det är snarast förvånande, att trots de ogynnsammaste förhållanden dock så mycket af värde produceras.

Den musikaliska undervisningen i vårt land har sedan länge åtnjutit statens understöd genom dess anslag till Musikaliska Akademien. Först sent kom emellertid detta anslag att utsträckas äfven till idkarne af musikaliska studier.

Den första framställningen i detta syfte gjordes år 1875, då Kungl. Maj:t hos Riksdagen begärde ett reservationsanslag af 6,000 kronor att användas dels till reseunderstöd åt lofvande tonkonstnärer, och dels till honorarier åt inhemska tonsättare för arbeten af högre konstvärde. Denna framställning lyckades ej vinna bifall hos Riksdagen, som ansåg att staten genom det årliga anslaget till undervisningen vid Musikaliska Akademien gjort tillräckligt för den svenska tonkonsten.

Sjutton år senare, 1892, förnyade Kungl. Maj:t sin begäran om 6,000 kronor åt svenska tonsättare, därvid åberopande de anslag som i Norge och Danmark utgingo till motsvarande ändamål. Denna gång fick framställningen ett mer gynnsamt mottagande. Statsutskottet fann det »vara en statens uppgift att bidraga till den musikaliska konstens uppodling» och ansåg »att i det afseendet beviljandet af anslag till understöd åt inhemska tonsättare skulle visa sig som ett verksamt medel». På formella grunder afslogs emellertid äfven denna gång propositionen. Den förnyades följande år, sedan utskottets formella anmärkningar blifvit undanröjda, och bifölls af båda kamrarna utan debatt. Sedan dess har det omförmälda reservationsanslaget af 6,000 kronor årligen uppförts på Musikaliska Akademiens stat.

Till grund för Kungl. Maj:ts propositioner 1892 och 1893 förelågo skrivelser från Musikaliska Akademien, hvori behovet af det begärda anslaget framhölls och former för dess användning föreslogos. Enligt Akademiens förslag skulle anslaget utdelas i form af stipendier i storlek af 1,000—2,000 kronor till sökande inom en viss åldersgräns. Endast i särskilda fall skulle akademien ha rättighet att af anslaget utdela högst 2,000 kronor till person som öfverskridit nämnda åldersgräns.

Detta Akademiens förslag kriticerades emellertid af föredragande statsrådet i hans anförande till statsrådsprotokollet 1893. Han understryker vikten af att staten ej endast genom understöd i form af stipendier bidrar till utvecklingen af lofvande anlag inom tonkonsten, utan också sätter den mognade konstnären i tillfälle att utöfva den förmåga han förvärfvat.

Skedde ej detta, hade hvarken staten eller konstnären själf den båtnad af hans konstnärliga utveckling som varit afsedd och kunnat påräknas. Med stöd af denna uppfattning ansåg statsrådet att en del af anslaget borde användas till belöning åt eller uppmuntran af inhemska tonsättare för åstadkommande af musikaliska konstverk af högre värde.

Denna mening vann statsutskottets gillande och fick sedermera sitt uttryck i Riksdagens beslut. Den återfinnes äfven i de »Bestämmelser» rörande sättet för anslagets disponerande, som Kungl. Maj:t på Riksdagens uppdrag utfärdat, och som fortfarande gälla. Enligt dessa bestämmelser fördelas anslaget dels i *stipendier* för unga tonsättare, dels i *belöningar* till mognare konstnärer. Under åren 1894—1907 har i stipendier årligen utdelats 2 à 4 tusen kronor i belopp om 1,000 kronor, och i belöningar likaledes 2 à 4 tusen kronor årligen i belopp om 500 à 1,000 kronor.

Anslaget, som ursprungligen varit afsedt för utbildande af unga tonsättare, har således i själfva verket fått en dubbel uppgift, som det alldeles icke räcker till att fylla. Stipendierna, hvartill enligt akademiens hemställan i regel hela anslaget af 6,000 kronor bort användas, och som skulle utgått med belopp af intill 2,000 kronor, ha i själfva verket haft att disponera endast 2,000 à 4,000 kronor årligen och aldrig utgått med större belopp än 1,000 kronor hvar. Och hvad som sålunda beröfvats stipendierna och utdelats som belöningar om 500 à 1,000 kronor stycket, har naturligtvis varit alldeles otillräckligt för att kunna tillförsäkra mottagarne det ekonomiska oberoende och den arbetsro som varit afsedd. Inom den trånga ramen af det nuvarande reservationsanslaget ha dessa två skilda men lika berättigade ändamål ej kunnat tillfredsställas. Båda ha blifvit lidande.

Den svenska tonsättningskonsten befinner sig just nu i en rik utveckling. Den har att uppvisa unga framstående kompositörer, som gjort sig kända äfven utom landets gränser, och som för sitt arbete inte endast väl behöfva utan väl förtjäna statens understöd. Men härtill räcka ej de sparsamma »belöningarna» från det nuvarande reservationsanslaget. För att fylla sitt ändamål: att bereda mottagaren tillfälle att utan ekonomiska bekymmer under en längre tid fullfölja sin verksamhet, måste de understöd som här äro i fråga kunna sättas till betydligt högre belopp, och bära dessutom hvarje gång utdelas för en tid af åtminstone ett par, t. ex. tre, år. Samma belopp, som nu utgår till reservationsanslaget, borde ensamt kunna disponeras till utdelning af två eller högst tre fleråriga understöd åt tonsättare af utmärkt förtjänst.

Det kan äga sitt intresse att jämföra det anslag, som nu utgår och det som här föreslås för tonsättare i vårt land, med de anslag som våra

mindre grannländer anse nödvändigt att offra för samma ändamål. I Norge uppfördes på budgeten 1906—1907, förutom »tillfälliga» understöd, fyra »fasta gager» à 1,600 kronor (hvaraf ett dock ej utgick, på grund af mottagarens vistelse i utlandet). I Danmark anslogs åt kompositörer under samma budgetår 11,500 kronor i »livsvarige Understöttelser» och 2,900 kronor i ett- eller fleråriga understöd, alltså sammanlagdt 14,400 kronor, förutom pensioner och resestipendier. Inför dessa siffror framstår tillräckligt klart de måttliga proportionerna af det anslag som här begäres för våra främste svenska tonsättare.

Ifall min motion vinner Riksdagens bifall kommer det nuvarande reservationsanslaget att i sin helhet eller till öfvervägande delar kunna användas till understöd åt yngre lofvande tonsättare, hvartill det ursprungligen varit afsedt, och torde bestämmelserna för dess utdelande, i den mån sådant behöfves, i så fall af Kungl. Maj:t förändras. Åt det nya anslaget åter torde lämpligen gifvas den form, som af Riksdagen gillats i fråga om anslaget till skönlitterära författare, och torde äfven här utseendet af sakkunnige samt fastställandet af bestämmelserna för anslagets utdelande kunna öfverlämnas åt Kungl. Maj:t.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen må till fasta årliga understöd under åren 1909—1911 åt svenska tonsättare af utmärkt förtjänst bevilja ett anslag af 18,000 kronor, att utgå med 6,000 kronor årligen, att af Kungl. Maj:t efter sakkunniges hörande fördelas;

samt att Riksdagen må af detta anslag å extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 6,000 kronor.

Stockholm den 25 januari 1908.

Hjalmar Wik.
